

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

клубы достигали весомых результатов на международных соревнованиях самого высокого уровня.

Ключевые слова: МОК, Маккабиада, спортсмены, спортивные клубы.

DEVELOPMENT OF JEWISH SPORTS MOVEMENT “МАККАБИ”

A. I. Lytvynets, M. I. Stefanyk, I. V. Lytvynets, N. V. Viter

Lviv state university of physical culture №

Lviv regional management Committee for physical education and sport of Ukraine I

In the article the sporting activities of the international jewish sports organization – the World union “Maccabi” is being considered. The article highlights of the formation and development of Makkabiad. The chronology of Makkabiads has been given. It has also been found out that top athletes of the World union “Maccabi” and jewish sports clubs achieved significant results in international competitions at the highest level.

Key words: IOC, Makkabiad, athletes, sports clubs.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЖІНОЧОГО ФУТБОЛУ У СВІТІ

A. I. Литвинець, A. P. Ковалишин, I. B. Литвинець, H. B. Вітер

Львівський державний університет фізичної культури

*Львівське обласне управління Комітету з фізичного виховання та спорту
МОН України*

Постановка проблеми. Датою народження сучасного футболу прийнято вважати Англію, де у 1863 р. відбулося заснування Англійської футбольної асоціації. Саме англійці назвали гру “футболом”, запровадили перші правила, які згодом отримали загальне визнання, а також почали створювати перші футбольні клуби.

До 1970-х рр. футбол вважався здебільшого чоловічим видом спорту. Жіночий футбол був заборонений через соціальні стереотипи, оскільки не відповідав традиційним уявленням про жінку й вважався шкідливим для її здоров'я. Окрім того існувала думка, що жіночий футбол за видовищністю та драматизмом не до порівняння із чоловічим. Тим не менш, із плином часу, жіночий футбол був визнаний у багатьох країнах, особливо в Норвегії, Швеції, Італії, а згодом – у Німеччині і США, де дівчата та жінки становлять близько 40% від загального числа гравців, що входять у різні клуби. Жіночі футбольні команди у світі налічують близько 25 мільйонів професійних футболісток, з яких 80% – віком молодше 20-ти років [2].

Жіночий футбол визнали у всіх розвинених європейських країнах та США. Лідерами у світі футболу серед жінок є такі країни, як США, Китай, Норвегія, Німеччина, Швеція. Офіційно проводяться Чемпіонати світу, континентальні змагання, Ліги чемпіонів тощо. У багатьох країнах успішно функціонують професійні жіночі футбольні ліги. Прекрасна половина людства з кожним роком збирає все більше глядачів, а в Китаї та Японії популярність жіночого і чоловічого футболу досягла одного рівня [2].

Затребуваність жіночого футболу доводить факт включення виду спорту до програми Ігор XXVI Олімпіади 1996 року в Атланті (США), після чого кількість країн-учасників у відбіркових змаганнях та на Олімпійських іграх з кожною Олімпіадою зростає.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні десятиліття проблематиці розвитку футболу присвячена значна кількість наукових праць [4, 5], проте більшість із них приділяють увагу чоловічому футболу, а також системі змагань та тренувань. В той же час, на наш погляд, недостатньо вивчено особливості функціонування, становлення та розвитку жіночого футболу, що й

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

обумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей формування та розвитку жіночого футболу в світі.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати особливості становлення жіночого футболу.
2. Проаналізувати міжнародні змагання з футболу серед жінок.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення літературних джерел, методи теоретичної інтерпретації, а також загальноісторичні методи: історично-порівняльний, історично-логічний та хронологічний.

Результати досліджень та їх обговорення. Футбол є однією із найдавніших спортивних ігор людства. Архівні джерела, знайдені в Китаї, Єгипті та Стародавній Греції, дають підстави стверджувати, що футбол відомий людству задовго до нашої ери. Прародичкою футболу була китайська гра “чжу ке”. Першими свідченнями про існування жіночого футболу вважаються фрески, створені в Китаї близько 2000 років тому. Також в ряді письмових документів згадується про древню китайську гру “цу цзюй”, що у перекладі означає “копати м'яч”. Незважаючи на те, що китайці відносили її до різновидів карате, тактика “цу цзюй” дуже нагадує футбольну: гравці розподілялися на дві команди, виграла та, у якої було більше влучних ударів. Певний період часу жінкам дозволяли грати в “цу цзюй”, проте згодом чоловіки заборонили жінкам ігри такого роду [2, 7].

Шотландія вважається першою країною в світі, яка почала заохочувати жінок грати у футбол. У XVIII столітті футбол був пов'язаний з місцевими звичаями шлюбу у гірських районах Шотландії. Достовірними є факти про ігри з м'ячем між заміжними й незаміжними жінками, за якими спостерігали неодружені чоловіки. Натомість жінкам такі ігри, як підтвердження їх футбольних здібностей, у майбутньому допомагали вибрати потенційних наречених [6].

Незважаючи на всі історичні факти, родоначальницею жіночого футболу, власне як і чоловічого, прийнято вважати Англію. Швидка урбанізація Англії у другій половині XIX століття призвела до розвитку організованого спорту. Британські архіви засвідчують функціонування жіночих футбольних команд ще в кінці XIX століття. Перші футбольні матчі між жінками датуються травнем-червнем 1881 року, у яких брали участь команди Англії та Шотландії (табл. 1).

Таблиця 1.

Перші футбольні матчі жіночих команд

№	Команди	Результат	Дата	Місто	Стадіон
1.	Шотландія – Англія	3 – 0	07.05.1881	Единбург	Easter Road
2.	Шотландія – Англія	0 – 0	16.05.1881	Глазго	Shawfields
3.	Шотландія – Англія	0 – 1	21.05.1881	Блекберн	Blackburn Olympic
4.	Шотландія – Англія	–	20.06.1881	Манчестер	Cheetham FC
5.	Шотландія – Англія	–	21.06.1881	Манчестер	Cheetham FC
6.	Шотландія – Англія	2 – 1	25.06.1881	Ліверпуль	Stanley
7.	Шотландія – Англія	2 – 0	27.06.1881	Ліверпуль	Stanley

Після цього упродовж кількох років в жодних архівах та газетах немає інформації про футбольні матчі між жіночими командами. Спроби формування жіночих клубів у Шотландії не увінчалися успіхом. Поодинокі футбольні матчі проводились 23 квітня 1887 року між Единбургом (Шотландія) і Грімсбі (Англія) з мінімальною перемогою першої команди. А також 2 лютого 1889 року – серія шести міні-матчевих зустрічей команд Грінерс Віолетс (Greener's Violets) проти Грінерс Куттерс (Greener's Cutters) із загальною перемогою Віолетс – 8:2. Крім того

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

є згадки 15 квітня 1889 року про футбольні матчі у Ліверпулі команди з Канади – “Канадієн Леді Футбол Клуб” (Canadian Female Football Team) [7, 8].

Першим жіночим футбольним клубом, який отримав загальнонаціональне визнання і функціонував декілька років, був “Бритіш Леді Футбол Клуб”. Він також вважається першим в історії клубом аматорок “копаного м’яча”. Ця команда була створена Нетті Ганібол у Лондоні 1894 року, яка розмістила в газеті рекламне оголошення, розшукуючи інших жінок, які хотіли б грати у футбол. Нетті отримала близько тридцяти позитивних відповідей, що спричинило заснування футбольного клубу “Бритіш Леді”. Президентом клубу погодилась стати Флоренція Діксі (Дуглас) лише за умови, що “дівчата повинні виходити на гру в дусі з серцем і душею”. Слід зазначити, що Флоренція Діксі здобувала освіту у католицькому монастирі.

23 березня 1895 року проводився перший матч жіночих команд “Бритіш Леді Футбол Клуб”. Протистояння відбулося між футболістками північної та південної частини Лондона, де північ перемогла з рахунком 7:1. Вже 6 квітня 1895 року був організований матч-відповідь в Брайтоні у Престон Парк (Preston Park), цього разу південь переміг із результатом 8:3. Захід був організований з метою збору коштів для місцевих медичних благодійних організацій [1, 7].

“Бритіш Леді Футбол Клуб” користувався значною популярністю, його матчі збирали велику для того часу аудиторію у понад 5000 глядачів. Президентом клубу організовувалися футбольні турне містами Англії, Північної Ірландії та Шотландії. Усі зібрані кошти “Бритіш Леді Футбол Клуб” спрямовував на благодійність [2, 8].

Проте у Європі на початку ХХ століття національні футбольні асоціації Англії, Німеччини, Голландії оголосили жіночий футбол за межами закону, що призвело до заборони футбольних матчів за участю жінок на стадіонах, де проводилися матчі чоловічої ліги.

Незважаючи на ці заборони, під час Першої світової війни жіночий футбол набув великого поширення. Саме у воєнні роки він одержав у Великобританії масовий характер. В 1915–1916 роках багато дівчат підліткового віку (14–15 років) влаштовувалися працювати на військові заводи. У зв’язку із ризиками серйозних зламів у психіці, Міністерство воєнної промисловості створило спеціально для цієї категорії робітниць відділ охорони здоров’я й соціального забезпечення. Організація дозвілля являлася однією з найважливіших його функцій, де третьою за поширеністю формою дозвілля, після танців і плавання, стала чоловіча гра – футбол [1, 7, 8].

Структура жіночого футболу спочатку була хаотичною, але з часом поступово ускладнювалася. На початках це були локальні заводські турніри “цех на цех”, згодом у містах почали створювати збірні команди, а їхні матчі відбувалися на аренах, що належали клубам професійних дивізіонів.

Уже в цей час жіночий футбол мав можливість вийти на професійний рівень, але усі кошти, які жінки збирали із вхідних квитків на своїх матчах, скеровувалися на благодійну допомогу жертвам війни. Футбольний матч “Дік Керр Ледіс”, що відбувався на стадіоні “Норт Енд” в Престоні 25 грудня 1917 року, побачили 10 тисяч глядачів. Було зібрано суму у 200 фунтів стерлінгів (сьогоднішній еквівалент – 41 тисяча фунтів) [7].

В кінці Першої світової війни більшість жінок втратили роботу на військових заводах. Тим не менш, деякі команди зберегли свій інтерес до футболу. Наприклад, жіноча футбольна команда скляного заводу у Саттоні отримала назву “Сент-Хеленс Ледіс”. Певні команди мали підтримку своїх роботодавців, зокрема завод “Дік Керр” у Престоні.

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

Варто зазначити, що 26 грудня 1920 року на благодійний матч (для фонду безробітних Ліверпуля) “Дік Керр Ледіс” та “Сент-Хелен Ледіс” у Гудісон Парку (домашньому стадіоні Евертона), який завершився з рахунком 4:0, прийшло 53 тисячі вболівальників. На цій грі з реалізації квитків було зібрано 3115 фунтів (сьогоднішній еквівалент – 623 тисячі фунтів). Згодом, через два тижні “Дік Керр Ледіс” зіграли на стадіоні “Манчестер Юнайтед” – Олд Траффорд, щоб зібрати гроші для колишніх військовослужбовців в Манчестері. Футбольний матч відвідало понад 35000 чоловік, було зібрано 1962 фунти (сьогоднішній еквівалент – 392 тисячі фунтів) [2, 7].

У 1920 році жіночий футбол вийшов на новий рівень розвитку та популярності. У квітні цього ж року в Англії відбулася серія міжнародних футбольних матчів між британською командою “Дік Керр Ледіс” і французькою “Феміною”. Загалом було зіграно чотири гри: у Престоні на Норт Енд (2:0), Стокпорті (5:2), Манчестері на Гайд Роуд (1:1) та Лондоні на Стенфорд Брідж (2:1), у яких перемогу здобули англійські футболістки. Через пів року, у жовтні і листопаді, така ж матчова зустріч відбулася у Франції. Ігри проходили в Парижі (1:1), Рубле (2:0), Гаврі (6:0) та Руані (2:0). Перемога знову дісталася англійським спортсменкам [7].

На кінець 1921 року в Англії було майже 150 жіночих футбольних клубів. Проте саме у цей час жіночий футбол зазнав різкої критики зі сторони чоловіків, що призвело до його заборони. Англійська футбольна асоціація у спеціальній постанові оголосила, що “футбол абсолютно не пасує слабкій статі”, й заборонила клубам видавати дозволи на організацію жіночих футбольних команд. Подібні протести здійснювала й ФІФА [1, 2].

Після заборон грати в Англії, 22 вересня 1922 року команда “Дік Керр Ледіс” поїхала в Квебек, проте футбольна асоціація Канади відреагувала негативно. Спортсменок прийняли в США, і, хоча жінки іноді були змушені грати проти чоловіків, але програли лише три із дев’яти ігор. Під час турне Америкою побували в Бостоні, Балтіморі, Сент-Луїсі, Вашингтоні, Детройті, Чикаго та Філадельфії [8].

Поодинокі матчеві зустрічі проводились й надалі, проте вони не мали системного характеру. Якісні зрушення з’явилися лише наприкінці 60-х років, з ростом феміністичних рухів у демократичному світі. Особливе значення мав неофіційний Чемпіонат світу, що проходив 1966 року в Англії. Із цього часу в ряді країн (Англії, Франції, Італії, Чехословаччині) почали діяти жіночі федерації футболу, проводитися національні чемпіонати. В 1969 році відбувся перший міжнародний матч (Італія – Данія 3:1) та була створена Міжнародна європейська федерація жіночого футболу, яка 1970 року провела перший турнір, названий чемпіонатом світу. Через рік відбувся другий розіграш у Мексиці. На початку 70-х років в Італії почала функціонувати перша професійна ліга жіночого футболу. Багато жінок брали активну участь в громадському житті футболу. Так, у Бразилії до суддівства матчів вищої ліги вперше у світі була допущена радіооглядач Леа Кампом. [1, 2, 7].

Ці й інші події змусили керівництво ФІФА переглянути свою позицію щодо жіночого футболу. Федерація влаштувала опитування серед національних федерацій на тему: “Чи варто дати жіночому футболу офіційне визнання?” Відповідь федерацій виявилася негативною [2].

Незважаючи на позицію ФІФА та національних футбольних федерацій, жіночий футбол продовжував функціонувати. Особливо він прогресував у скандинавських країнах, а також в Німеччині. У першій половині 80-х років заклики про його визнання на офіційному рівні почали лунати більш наполегливо.

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

У 1986 році ФІФА створила комітет з жіночого футболу, в якому певний час працювала лише одна жінка. У 1987 році в Китаї відбувся перший офіційний турнір жіночих збірних команд під егідою ФІФА (неофіційний чемпіонат світу), в якому 12 команд з усіх континентів були розподілені на три групи: “А” – Китай, Канада, Голландія, Берег Слонової Кістки, “В” – Бразилія, Австралія, Норвегія, Таїланд, “С” – Швеція, США, Чехословаччина, Японія. Вісім кращих збірних склали чвертьфінальні пари: Китай – Австралія (7:0), Швеція – Канада (1:0), Бразилія – Голландія (2:1), Норвегія – США (1:0). У півфіналі з однаковим рахунком (2:1) шведки перемогли китайок, а норвежки – збірну Бразилії. У фіналі Норвегія із результатом 1:0 перемогла Швецію [8].

Після серії пробних турнірів в Китаї 1991 року був розіграний перший офіційний Чемпіонат світу, у фінальному турнірі якого взяли участь 12 країн (табл. 2). Після проведення першого Чемпіонату світу серед жіночих команд, він почав користуватися великим інтересом серед вболівальників, функціонерів та організаторів різних змагань.

Таблиця 2.

Жіночі чемпіонати світу з футболу

№	Хронологія змагань	Місце проведення	Кількість країн	Призери Чемпіонатів світу
1.	1991	Китай	12	1.США; 2.Норвегія; 3.Швеція
2.	1995	Швеція	12	1.Норвегія; 2.ФРН; 3.США
3.	1999	США	16	1.США; 2.Китай; 3.Бразилія
4.	2003	США	16	1.Німеччина; 2.Швеція; 3.США
5.	2007	Китай	16	1.Німеччина; 2.Бразилія; 3.США
6.	2011	Німеччина	16	1.Японія; 2.США; 3.Швеція
7.	2015	Канада	24	–

Кількість країн поступово зростає і у 2015 році на 7-му жіночому Чемпіонаті світу з футболу їх кількість становитиме 24 команди. Це відбувається у зв'язку із збільшенням національних жіночих федерацій, число яких складає вже понад 100 країн.

Жіночий футбол довів свою затребуваність, витримав усі суперечності, якими наділяли його спортивні функціонери й чиновники. В 1996 році жіночий футбол став повноправним учасником олімпійського руху (табл. 3) [8].

Таблиця 3.

Жіночі футбольні змагання у програмах Ігор Олімпіад

№	Хронологія змагань	Місце проведення	Кількість країн	Призери Ігор Олімпіад
1.	1996	Атланта (США)	8	1.США; 2.Китай; 3.Норвегія
2.	2000	Сідней (Австралія)	8	1.Норвегія; 2.США; 3.Німеччина
3.	2004	Афіни (Греція)	10	1.США; 2.Бразилія; 3.Німеччина
4.	2008	Пекін (Китай)	12	1.США; 2.Бразилія; 3.Німеччина
5.	2012	Лондон (Великобританія)	12	1.США; 2.Японія; 3.Канада

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

2002 року в Канаді відбувся перший Чемпіонат світу серед футболісток, яким виповнилось не більше 19-ти років, у якому взяли участь 12 команд. У фіналі господарки турніру поступилися сусідкам-американкам, що зуміли забити “золотий гол”.

Висновки

1. Перші згадки про жіночий футбол з’явилися у період стародавнього світу та в епоху нового часу, проте першою в історії жіночою футбольною командою вважається “Бритіш Леді Футбол Клаб”, створена у 1895 році.

2. Поширеність жіночого футболу засвідчує значна кількість змагань, які відбуваються сьогодні, а саме футбольний жіночий турнір у програмі Ігор Олімпіад, Чемпіонати світу, континентальні та багато інших змагань у різних вікових категоріях.

3. До складу ФІФА входить понад 100 національних федерацій, що свідчить про масовий розвиток жіночого футболу на всіх континентах.

Перспективи подальших досліджень полягають у висвітленні особливостей розвитку жіночого футболу в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дами в бутсах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dw.de/dw> (дата звернення 10.09.2014).
2. Її величність футбол. Народження та розвиток. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bankstatey.com> (дата звернення 15.09.2014).
3. Ковалишин А. Витоки жіночого футболу на теренах України / Андріана Ковалишин, Антон Литвинець // Фізична культура, спорт та здоров’я нації: збірник наукових праць. Випуск 16 / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського; головний редактор В.М. Костюкевич. – Вінниця : ТОВ “Ландо ЛТД”, 2013. – С. 685–689.
4. Соломонко В. В. Футбол / В. В. Соломонко, Г. А. Лисенчук, О. В. Соломонко. – К. : Олімпійська література, 1997. – С. 9–12.
5. Столбов В. В. История физической культуры // В. В. Столбов. – М., 1989. – 43 с.
6. Women’s football in Scotland [Electronic resource]. – Access mode : http://www.scottishaffairs.org/backiss/pdfs/sa63/Sa63_Macbeth.pdf (дата звернення 10.09.2014).
7. Women and Football [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/Fwomen.htm> (дата звернення 10.09.2014).
8. The history of womens football [Electronic resource]. – Access mode : <http://thehistoryofwomensfootball.com/early-1900s.html> (дата звернення 15.09.2014).

АНОТАЦІЇ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЖІНОЧОГО ФУТБОЛУ У СВІТІ

А. І. Литвинець, А. Р. Ковалишин, І. В. Литвинець, Н. В. Вітер

Львівський державний університет фізичної культури

Львівське обласне управління Комітету з фізичного виховання та спорту МОН України

В даній роботі розглядається становлення жіночого футболу. Узагальнюються тенденції розвитку жіночого футболу у світі. Висвітлені жіночі команди та міжнародні змагання з футболу. Встановлено, що значна кількість змагань, які відбуваються сьогодні, а саме футбольний жіночий турнір у програмі Ігор Олімпіад, Чемпіонати світу, континентальні змагання та багато інших, засвідчують поширеність та динамічний розвиток жіночого футболу.

Ключові слова: жіночий футбол, Чемпіонати світу, Ігри Олімпіад.

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ЖЕНСКОГО ФУТБОЛА В МИРЕ

А. И. Литвинец, А. Р. Ковалишин, И. В. Литвинец, Н. В. Витер

Львовский государственный университет физической культуры

*Львовское областное управление Комитета по физическому воспитанию и спорту МОН
Украины*

В данной работе рассматривается становление женского футбола. Обобщаются тенденции развития женского футбола в мире. Освещены женские команды и международные соревнования по футболу. Установлено, что значительное количество соревнований, которые происходят сегодня, а именно футбольный женский турнир в программе Игр Олимпиад, Чемпионаты мира, континентальные соревнования и многие другие, свидетельствует о распространенности и динамичном развитии женского футбола.

Ключевые слова: женский футбол, Чемпионаты мира, Игры Олимпиад

FEATURES OF FORMATION WOMEN FOOTBALL IN THE WORLD

A. I. Lytvynets, A. R. Kovalyshyn, I. V. Lytvynets, N. V. Viter

Lviv state university of physical culture

Lviv regional management Committee for physical education and sport of Ukraine

In this paper the development of women's football is considered. It sums up the trends of women's football development in the world. Women's teams and international soccer competitions have been highlighted. It has also been found out that a significant number of events taking place today, namely women's football tournament in the program of the Olympic Games, world championships, continental competitions and many others, confirm the prevalence and dynamic development of women's football.

Key words: women's football, World cup, Olympics games